

Мої розповіді – щемливі і/або смішні історії. Крайнощі і блазнювання. Трагедії, фарси, істинні трагедії. Дитячі, людські, тваринні страждання. Непідробне зворушення, пародія на сентиментальність, скептична і глибока віра. Катастрофи, певна річ. Природні там тощо. А особливо: дива. Попит на них завжди надзвичайний. Ми скуповуємо дива звідусіль. Або ж просто беремо їх собі. Дива існують для нас усіх. Недарма ж нас називають добою див. Доба належить мученикам, а ми маємо дива. Ви мене розумієте.

Особливо плідні романські країни. Добрий старий Вавилон. І Трансильванія, звісно. Балкани ітеде. Ви справді знаєте всі ці мови? Всі десять?

Хтось із зовнішністю безбородого Христа не може не бути брехуном, правда? Чи Распутіна. Распутін ліпше пасує. Я називатиму Вас так поза очі, згода? Є щось новеньке від Распутіна? Назагал то не має значення, сказав той чоловік, редактор, до Абеля Неми, зустрівши його вперше і востаннє. Про мене, дурить собі і/або вигадуйте. Головне, воно має бути добре. Ви мене розумієте?

Добре, добре, добре. Дуже добре. Взагалі-то брехня зайва. Життя переповнене жахливими випадковостями і незліченними подіями. Ви мене розумієте.

0. ТЕПЕР

Вихідні

Птахи

Назвемо час *тепер*, назвемо місце *тут*. А далі опишемо одне й друге.

Місто, квартал у його східній частині. Брудно-брунатні вулиці, порожні або ж бозна-чим набиті складські приміщення і заповнені вщерть людські домівки, вони біжать зигзагом вздовж колії, нашттовхуючись у несподіваних глухих провулках на цегляні мури. Суботній ранок, осінь тільки-но починається. То не парк, а лише крихітний, занедбаний трикутник так званих зелених насаджень, тому що від зустрічі двох вулиць залишилося трохи місця, такий собі незайманий кут. Раптові пориви вранішнього вітру – спричинені розірваним розташуванням вулиць, щось ніби *соціальний* вишкір – торгають дерев'яним колом, старою, або лише на вигляд такою, дитячою іграшкою, яка стоїть на краю зелених насаджень. Поряд баламкається ручка відра для сміття, самого відра немає. Сміття ж повисло недалеко на куці, який, ніби в нападах гарячки, намагається його позбутися, проте на бетон, пісок, друзки скла, витоптану зелень спадає, постукуючи, переважно листя. Дві жінки, а за якийсь час іще одна, по дорозі з роботи, а може на. Зрізають тут кут, утрамбовуючи стихійну стежку, яка ділить зелень на два трикутники. Одна з жінок, вона огрядна, торкається на ходу двома пальцями краю дерев'яної каруселі. Ніжка, на якій вона закріплена, несамовито вищить, таке враження, що то кричить якийсь птах, а може, то дійсно був птах, один з тих сотень, які пролітають у небі. Шпаки. Коло з торохтінням обертається.

Той чоловік нібито теж був подібний на птаха, або на кажана, тільки величезного, коли там висів, поли його

чорного плаща зрідка здригались на вітрі. Спочатку вони було подумали, свідчили пізніше жінки, що там просто хтось забув свого плаща, на тій жердині для вибивання килимів чи що воно там таке, якась перекладаина. Але тоді зауважили, що знизу теліпаються руки, білі руки, пучки заціпенілих пальців майже торкаються землі.

Одного суботнього ранку на початку осені три робітниці виявили на занедбаному дитячому майданчику в привокзальному кварталі перекладача Абеля Нему, підвішеного сторчголов до перекладини. Ступні обмотані сріблястим скочем, голова закрита довгим чорним плащем. Він злегка погойдувався від ранкового вітру.

Зріст: приблизно ... (дуже високий). Вага: приблизно... (худючий). Руки, ноги, торс, голова: вузькі. Шкіра: біла, волосся: чорне, обличчя: подовгасте, щоки: подовгасті, очі: вузькі, під очима починаються набряки, високе чоло, залисини в формі серця, ліва брова насуплена, права брова високо піднята – це обличчя з роками ставало щораз асиметричнішим – правий бік насторожений, лівий – оспалий. Пристійний чоловік. Але *добре*, це не те. Серед зарубцьованих старих ран пів дюжини нових. І все ж, поминаючи це:

Щось зараз таки змінилося, розмірковувала його дружина Мерседес, коли згодом її викликали до лікарні. Може, все через те, що я вперше бачу, що він спить.

Власне ні, сказав лікар. Ми ввели його в стан штучної коми. Аж до часу, коли дізнаємося, що з його мозком.

А тому що це ще й насильницький злочин, бо ж, зрештою, неможливо, навіть маючи надзвичайні здібності, самого себе довести до такого стану, то свої запитання ставить і поліція. Коли вона бачила свого чоловіка востаннє.

Мерседес довго вдивляється в це обличчя.

Я замалим не сказала: Якщо добре подумати, ніколи. Але тоді вона все-таки відповіла: То було ... На нашому розлученні.

Хори

Якоїсь суботи тому добрих чотири роки Абель Нема спізнився на своє весілля. На Мерседес була вузька чорна сукня з білим комірцем, у руках вона тримала букетик білих стокроток. Він, як завжди, прийшов у пожмаканих чорних лахах, довго тремтячими пальцями шукав посвідчення особи, здавалося, він його ніколи не знайде, потім все ж знайшов, у тій кишені, в якій порпався на самому початку. На своє розлучення, якогось понеділка, тому добрих..., він знову запізнився: я так і думала, настає момент, коли ти це знаєш, уже відтоді, коли часу ще доволі, ще за п'ятнадцять хвилин перед призначеним часом, коли вона зустрілася з їх спільною адвокаткою.

Ви справді цього хочете? запитала адвокатка, коли вони найняли її. Треба визнати, що туди він прийшов досить вчасно, проте в результаті весь час мовчав, тільки на знак згоди з Мерседес кивав. Ви впевнені? питала згодом адвокатка. Може, кожному з вас треба було б... Ні, відповіла Мерседес. Це не підлягає обговоренню. Крім того, заощадимо видатки.

Отож від самого початку було зрозуміло, що й цього разу справи не підуть гладко, чого б це акурат цього разу вони мали йти гладко? Вони стояли в коридорі суду, адвокатка щось казала, Мерседес нічого не казала, обидві чекали. Назовні починалася остання нестерпна спека, так ніби розжарена голова палючого сонця широко-широко роззявляла пащеку (це Мерседес, її асоціації), щоб дихнути на тебе гаряче і з огидою, а всередині довгого зеленкавого коридору віяло морозним холодом.

Коли задзвонив мобільний адвокати, до призначеного часу залишалося ще тільки п'ять хвилин, на тому кінці був, певна річ, він. Мерседес нашорошила вуха, щоб послухати, як звучить його голос, але не змогла нічого

розчути, тільки відлуння в коридорах і адвокатку, яка казала свої ага-так-зрозуміло-не страшно.

Він, повідомила вона, зателефонував, щоб попередити, що зараз у дорозі, тобто, майже в дорозі, справа в тому, що в нього проблема. – І чому мене це не дивує? Щоразу, коли цей чоловік кудись вирушає, з'являється якась проблема. – Цього разу проблема в тому, що він мусить викликати таксі, ні, проблема не в цьому, проблема в тому, що він не може заплатити за таксі, в нього практично немає грошей, але він мусить викликати таксі, бо інакше не добереться до суду, не кажучи вже про вчасно.

Розумію.

Вони ще постояли хвильку поруч на коридорі, тоді адвокатка запропонувала вийти з приміщення і почекати на нього перед входом. Мерседес кивнула і пішла до туалету. Їй не треба було туди, але і стовбичити на коридорі вона вже не могла. Помила руки, з пальців стікала вода, вона стояла перед дзеркалом і вдивлялася в себе.

Жіночий голос (співає): До-о-на но-о-біс па-а-цем па-цем. Доооо-наа но-о-біс паааа-цем.

Чоловічий голос (співає разом із жінкою): До-о-на но-о-біс па-а-цем па-цем. Доооо-наа но-о-біс паааа-цем.

Інші голоси (співають разом із ними): До-о-на но-о-біс па-а-цем па-цем. Доооо-наа но-о-біс паааа-цем.

Усі: До-на. Но-біс. Па-а-цем, па-цем. Дооооо-наа но-о-біс паааа-цем.

Жіночий голос: До-о-на но-о-біс...

Чоловічий голос: До-о-на но-о-біс...

Жіночий голос (одночасно): Паа-цем па-цем.

Чоловічий голос: Паа-цем па-цем.

Жіночий голос (одночасно): До-о-наа но-о-біс...

Інші голоси (одночасно): До-о-на но-о-біс...

Чоловічий голос (одночасно): Дооооо-наа но-о-біс.

Жіночий голос (одночасно): Пааа-а-цем.

Інші голоси (одночасно): Доооо-наа но-о-біс...

Усі разом: Пааа-а-цем. (Якщо на мить зосередитися, то все цілком можливо впорядкувати).

У коридорі цього не чути було, лише тут: десь не-далеко, а може й далеченько, проводив репетицію хор, чи що воно таке, молитва за мир, але з якого дива в понеділок у полудне, обідня перерва, вони використовують свою понеділкову обідню перерву, щоб поспівати Дона нобіс пацем. Чи давно, не маю уявлення, в усякому разі невтомно. Мир нашим душам, мир нашим душам, мир, мир.

Темна губна помада виглядає незвично. Гостре сердечко вуст. Якого милого малювати губи на розлучення? Заходять і виходять інші жінки, вони теж розглядають себе в люстрі, свої темні або ясні уста, Мерседес дивиться на них у дзеркалі, вони дивляться або не дивляться на Мерседес, йдуть геть, Мерседес зостається. Витерти рот паперовим рушничком ризиковно. До червоної фарби чіпляються волоконця паперу. Вимащений малиновим сиропом рот. Кутики вуст опускаються вниз. Я не так люта, як засмучена. Мир, мир, мир.

Милосердна мати, рятівниця ув'язнених, сказала Татьяна до Ерика. Наша колежанка Мерседес вийшла заміж за такого собі заледве не генія з Трансильванії чи звідки там, витягнувши його з вогню чи щось таке.

Власне кажучи, сказала мама Мерседес Міріам, він цілком нормальний. Вихований, тихий, пристійний чоловік. А рівночасно він цілком ненормальний. Хоча цього і не висловиш точніше. Щось у ньому є *підозріле*. Те, який він вихований, тихий і пристійний. Але, можливо, так буває тоді, коли людина дуже талановита.

А що означає: *дуже*? Добре, добре, він багато що може. Кілька мов. Кажуть. Бо ж насправді від нього

рідко коли й речення почуєш. Може, це симптом. Але не причина.

Він має ті ж проблеми, що й кожен емігрант: йому потрібно отримати документи і йому потрібна мова, так сказав колись професор Тибор Б. до своєї тодішньої супутниці життя Мерседес. Цей другий пункт він вирішив настільки, що став просто досконалим, і то відразу вдсятеро: так, просто неможливо повірити, що більшість своїх знань він одержав у фонетичній лабораторії, як я кажу: з аудіозаписів. Я б не здивувався, дізнавшись, що він ніколи не розмовляв із жодним справжнім португальцем чи фіном. Тому-то все, що він каже, таке, як би це висловити, не прив'язане до місця, таке вихолощене, якого ще ніхто зроду не чув, без акценту, жодного натяку на діалект, нуль – він говорить як людина нізвідки.

Щасливчик, сказав тип на ім'я Константин. Я йому: Ти щасливчик. А він на мене витріщився, ніби не зрозумів ні слова. А це ж, кажуть, його спеціалізація, хіба ні. Особисто я міркую собі, що його спеціалізація – це те, що люди ним цікавляться, і то без жодного зусилля з його боку. Люди сушать собі голову думками про нього, а потім нервують, бо виявляється, що весь той час, поки до нього говорили, він вдивлявся співрозмовникові в рот, ніби для нього має значення винятково спосіб, як ця людина артикулює проривні приголосні. Усе решта, світ, люди в ньому, не цікавлять його аніскілочки. Жити в світі і не жити у світі. Отакий він.

Завжди якісь занудства, такий собі “ойнечіпайте мене”, але мене не обдуриш, тебе зраджує твоє ім'я: Нема, німій, споріднене зі слов'янським “німець”, сьогодні так називають німців, а колись кожного, чия мова не була слов'янською, себто німого, або іншими словами: варвара. Абель-варвар, казала одна жінка на ім'я Кінга і сміялася. То ти.

Словом, морока, казала Татьяна. З першого погляду видно, хіба що хтось сліпий, хіба що той хтось – Мерседес. Назагал, каже вона, це “ніби-шлюб”. Так вона сказала: Назагал. “Ніби-шлюб”. Так він вирішив обидві свої проблеми. Вітання. А щодо неї...

І як я можу судити інших? Можуть-таки існувати причини, і то збоку – Мерседес кривиться, її візаві усміхається – *збоку*, а звідки ж ще!, їх не побачиш. Схоже, вони втрачають глузд *знічев'я*. Візьміть цього чоловіка, Абеля Нему, молодий, такі надії подає, *перше вільне покоління!*, *весь світ біля його ніг*. Насолоджуйся цим ту куцу мить, яку воно триває, бо ой як швидко це може промайнути. Не встигнеш оком змигнути, як раптом щось розгоряється, вибухає, скажімо: громадянська війна – я все ще не можу цього збагнути, практично *в нас під носом!* Чого *саме* ти не збагнеш? А це ж було, погодься, завоювання території. Десять, ні, вже тринадцять років тому А.Н. мусив покинути батьківщину, напевно, то не було легко, з того часу, щоправда, все, радше, в нормалізувалося. Ну, як то кажуть. Чоловік із непересічними талантами, за десять років – десять мов, сам навчився й інших навчав, та й як приватна особа *не без чару*, врешті-решт, і навіть з дружиною, пасинком, громадянством. Знайшов свою нішу, свій затишний куточок у гаморі вечірки, а потім, трохи більше як рік тому, в суботу, ні, то вже була неділя, ота вечірка, піднявся з місця, вийшов і з того часу *практично перестав існувати*. Сховався в цю *безглузду*, *щоб не сказати ідіотичну* (всі курсиви: Мерседес) квартиру з цим *кошмарним* виглядом на залізницю і *самим лише* матрацом та комп'ютером, і не робить *анічого і нічого*, лише вишукує по всіх усядах безглузді, *щоб не сказати ідіотичні історії* для одного *підозрілого* агента безглуздох, *щоб не сказати ідіотичних, бульварних журнальчиків*, і то сім днів на тиждень. Що я можу на це сказати?

До-о-на но-о-біс. Ну, досить витріщатися до дзеркала. Ти така, яка є. Підкрастися навшпиньки, чого б це? до маленького віконечка. За ним сіре внутрішнє подвір'я з нездоланним, незмінним запахом сірих внутрішніх дворів, у подвір'ї стоять авта, над подвір'ям небо. Звук наростає: До-о-на но-о-біс. Але навіть якщо прислухатися, не збагнути, звідки він долинає. Таке враження, ніби звідусіль. Вікно заграшоване. Тут розглядають і звичайні випадки. *Кримінальні* випадки. Я не зумію втекти через віконце в туалеті. Мерседес зачинає віконечко. Хор все ще чути.

А тоді знову стояти в коридорі, де стоять і інші люди, і, дивно, всі вони дивляться в той сам бік, у глибину довгого, зеленавого коридору. Всі стоять, як на пероні, обличчя напружено звернені туди, звідки зараз з'явиться хтось чи щось; уже накочується повітря, яке він попихає перед собою.

І коли він, урешті, справді з'явився, із запізненням загалом не більшим, ніж п'ятнадцять хвилин, то зовсім не здавався таким розхристаним, як можна було б припустити із сили вітру, який він приніс перед собою. Хоч високий, але вразливий, не так потяг, як семафор, перекреслений краєвид, якщо примружити очі, він розпливається з усіх боків. Якщо дивитися на нього спереду, можна було б сказати, що він не рухається з місця. Стоїть собі, чекає.

Якоїсь суботи тому добрих чотири роки Абель Нема спізнився на своє весілля. Сказав, що *трохи* зблудив, і усміхнувся, не зможу описати як. Мерседес теж усміхнулася і не розпитувала, чому саме він не міг взяти таксівку. А *принагідно* одягнутися якимось інакше. Найбільше Мерседес запам'яталося з власного весілля, як блищить піт у розстебнутій проймі його вим'ятої сорочки. Це, а ще запах, який від нього йшов, коли він посеред промови працівниці загсу, не в якомусь конкретному

місці промови, бо і так з того, що вона говорила, нічого не можна було зрозуміти – (Може б скоротити, або навіть і опустити промову, сказала Мерседес, щоб пришвидшити час, але жінка тільки глигнула на неї невидючими очима, втягнула повітря й затарабанила все підряд, ну, що там заведено, любов і злагода на підставі громадянських взаємозобов'язань. А я стояла й думала: я виходжу заміж, я саме виходжу заміж...) – коли він раптом як зітхне. Грудна клітка, плечі піднялися високо і знов різко опали, а при цьому здійнявся клуб запаху, якась дивна суміш запаху його маринарки, в якій порохи змішалися з дощовою водою, запах поту і прального порошку від сорочки, шкіри під сорочкою, з нотою мила, алкоголю, кави і тальку, і щось ніби гума, точніше: латекс, із ледь чутним, синтетичним ароматом ванілі, так-так, їй здавалося, вона вловлює від нього рештки запаху презерватива, а ще запах розігрітої під гарячим піддашшям клавіатури комп'ютера, з білими круглими плямами на темному бруді, там, де пальці дотикають до клавіш, і так далі, інші відомі запахи, але вони менш важливі, бо що тоді було справді важливо, то це те, чого наречена Мерседес не змогла б назвати: щось, що пахло приймальним покоем, дерев'яними лавками, вугільним п'єцом, перекладеними рейками, пожбуреним у чагарник паперовим мішком із залишками цементу, попелом і сіллю на заледенілій вулиці, оцтовими деревами, мідними кранами і чорним-чорним порошком какао, і взагалі: їжею, якої вона ще ніколи не куштувала, і так далі, щось безконечне, для чого вона вже зовсім не знаходить слів, випаровувалося з нього, ніби лежало в нього в кишнях, запах чужини. Вона вловлювала в ньому *чужість*.

Це не було аж такою несподіванкою. Якась *аура* оточувала його й раніше, ще в той перший раз, коли він стояв на порозі її помешкання, трохи кумедний у тому довгому старомодному чорному плащі, який звисав з його

плеча. Весь цей чоловік був як діагональ, натягнена між двома кутками рами дверей. Тоді я не знала ще, як із ним поводитися. Кілька років по тому перед працівницею загсу Мерседес так занурилася через це зітхання у свої думки, що до тям її привів щойно він, зігнувши руку в лікті і штурхнувши її непомітно в бік. Вона озирнулася, але не на нього, а в кінець зали, на ряд стільців, де коло Татьяни сидів її син Омар, єдині в цій порожній залі, дорогі наречені, дорогі гості. Обидва ока Омара блищали однаково, і те скляне, яке було трохи більше, і те справжнє, йому якраз виповнилося сім років, він кивав: Кажі “так”. Уже кажі –

Ві, ес, да, да, да, сі, сі, сім, іта ест.

Згодом запах з’являвся щораз частіше, його неможливо було приховати одеколоном, який вона час до часу розпорскувала у квартирі, а найсильніше пахло під кінець – з того вона і збагнула, що то – кінець.

І, певна річ, тепер, коли він, урешті, з’явився, знову було те саме. На ньому, попри спеку, був старий чорний плащ, поли якого (протяг?) віяли в нього за спиною, хоча цього разу він і не йшов звично рвучко, сягнистими кроками, з нахиленим уперед тулубом, якраз навпаки: повільно і штивно. Ногу він приволюкував. Він ішов накульгуючи коридором, трохи відстаючи від моторної адвокатки. Весь спітнілий, це теж було знайоме. Що було нове, то це: подряпина на підборідді, крововилив на правій вилиці, гуля на потилиці, ну і вже згадане накульгування. Волосся розпатлане, щоки поголені нашвидкуруч, із залишками заросту, біля вуха і на шії щось блискуче – назагал він виглядав, ніби щойно вискочив із вуличної бійки. Однак голос був той сам, це взагалі єдине в ньому, що суперечило враженню повної і наростаючої деградації. Ще ніколи я не чула, щоби хтось говорив моєю рідною мовою, яка йому самому

рідною не була, так досконало. А він же не казав ані слова більше, ніж було конечно потрібно, на цей раз то були два слова:

Привіт. Мерседес.

Ми ще маємо десять хвилин у запасі, сказала адвокатка. Швидше.

Невідома величина

Якраз тоді, коли його розпач досяг межі, а сам він після годин, а може й днів божевільного болю вже дійшов до того, що впав колінами на мокрий слизький лінолеум між ванною і мушлею туалету, благаючи свого Бога простити йому те, що він збирається вчинити, і допомогти йому це вчинити, напередодні свого давно запланованого самогубства дослідник хаосу Гальдор Розе щез, повертаючись із конференції, просто з літака. Три дні по тому його побачили десь на якомусь мосту. Він дивився вслід хмарам, які тяглися довгою валкою. Якраз коли він розмахував їм навздогін рукою, на протилежному боці вулиці зупинився психіатр на ім'я Аділ К., трохи повагався, потім перейшов дорогу і заговорив до фізика. Гальдор Р. повідомив, що вознісся три дні тому, не покидаючи тіла, на небо і оце щойно його спустили назад, на оцей ось міст.

На запитання, чому він гадає, що возносився на небо, відказав, що він, мовляв, не гадає, а знає.

На запитання, що то було за небо, відказав: Що Ви маєте на увазі, питаючи, що то було за небо?

На запитання, як там було, відказав, що цього, на жаль, розповісти не може.

На запитання, чи знає він, чому вознісся на небо, відказав: Певно, що знаю. Через миролюбність. Він бо наймиролюбніша людина в світі.